

Веће интердисциплинарних студија Универзитета уметности
Сенат Универзитета уметности Београд

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

**„Уметничко дело од механичке до дигиталне репродукције
– фатална судбина графике“**

Уводно образложење

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације **„Уметничко дело од механичке до дигиталне репродукције – фатална судбина графике“** кандидата Милоша Ђорђевића, у саставу

др Невена Даковић, редовни професор, ФДУ

др Јелена Тодоровић, редовни професор, ФЛУ

др Бојана Матејић, доцент, ФЛУ

др Мариела Цветић, редовни професор, Архитектонски факултет
Универзитета у Београду, и

др Никола Шуица, редовни професор, ФЛУ, ментор

на састанку одржаном 16. септембра 2021. године предложила је и том приликом усвојила извештај којим се позитивно оцењује докторска дисертација.

Извештај Комисије садржи: уводно образложење и запажања, биографске податке кандидата, анализу дисертације (предмет, појмовно-теоријски оквир, полазне хипотезе, методе приступљене истраживању, анализу по поглављима и запажања о коришћеној литератури), научни допринос и оцену резултата докторске дисертације, као и закључак Комисије.

Биографски подаци о кандидату

Милош Ђорђевић рођен је 1978. године у Туприји, где је завршио средњу школу. Дипломирао је на Факултету уметности у Приштини, ликовни смер – графички одсек, 2001. године. Магистарске студије похађао је и завршио на Факултету ликовних уметности у Београду, графички одсек, 2007. године. Интердисциплинарне докторске студије Теорија уметности и медија Универзитета уметности у Београду уписао је 2011, и испунио је све обавезе предвиђене програмом студија, с просечном оценом 9,83.

Кандидат Милош Ђорђевић учествовао је на више међународних конференција посвећених графичкој уметности, међу којима се издвајају : *Графика на/иза ивице*, Графички колектив, Београд, 2021; *Third International Academic Printmaking Alliance Printmaking Academic Symposium*, International Printmaking Institute, Beijing, China, 2020; *Impact International Printmaking Conference* (Dundee, Scotland, 2013; Hangzhou, China, 2015; Santander, Spain, 2018), и др.

Од 2015. године као спољни сарадник учествује у раду комисије *International Latgale Graphic Art Symposium* у организацији уметничког центра Mark Rothko Art Centre у Даугавпилсу у Летонији.

Од 2018. године учествује у организацији Међународног бијенала графике у Чачку као координатор академске секције конципиране као интердисциплинарне платформе за истраживање графичке уметности.

Учествовао је на преко 200 групних изложби у земљи и иностранству. Кандидат је приредио више од 20 самосталних изложби у земљи и иностранству. Награђиван је више пута за уметнички рад. Аутор је уметничког пројекта *Third Edition* реализованог у Tir Gallery, Nova Gorica, Slovenia и Institut für Alles Mögliche, Berlin, Germany, 2012. године и групне изложбе *Jamais vu: un e evanouissement* у Српском културном центру у Паризу 2017. године. Оба пројекта су реализована уз подршку Министарства културе и информисања Републике Србије.

Ради као доцент на Факултету педагошких наука у Јагодини у области Ликовна уметност са методиком наставе. Члан је УЛУС-а од 2005. године и оснивач је више

уметничких колектива са којима излаже и учествује на изложбама у земљи и иностранству.

Објавио је следеће радове у часописима, зборницима и књигама:

1. Djordjevic M. (2020). Printmaking community in Serbian artistic and cultural space. У: Wang Huaxiang et al. (ур), *Third International Academic Printmaking Alliance Printmaking Academic Symposium*, (каталог и међународни зборник излагања), Beijing: China Academy of Fine Art, 375-280.
2. Djordjevic M. (2019). Edition in/as art. У: Djordjevic M., Dobrosavljevic D., (ур.), *Academic papers / 3rd International Printmaking Biennial*, (међународни зборник радова), Сасак: The MultioriginalArt Platform, 58-66. (ISBN 978-86-900635-1-2)
3. Ђорђевић Ј. и Ђорђевић М. (2017). Аутопортрети српског идентитета. *Српски језик, књижевност, уметност. Књига 3*, (међународни зборник радова), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 347-356. [УДК 323.1:75(497.11)]
4. Ђорђевић Ј. и Ђорђевић М. (2016). Уметничко образовање - компаративна анализа културних политика. *Узданица - часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке*, год. XIII, бр. 2, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, Јагодина, 117-128. [УДК: 37.036(4) 316.75(4)]
5. Ђорђевић М. (2015). Franc Fanon. У: Nikola Dedić, Rade Pantić, Sanela Nikolić (ур.), *Savremena marksistička teorija umetnosti*, Beograd: Orion Art/FMK, 577-590. (ISBN 978-86-6389-022-0)
6. Ђорђевић М. (2015). Printmaking 2.0. In: *IMPACT 9 International Printmaking Conference: Academic Papers/Illustrated Talks/Themed Panels* (међународни зборник радова), Hangzhou: China Academy of Arts, 269-274. (ISBN 978-7-5503-0957-9)
7. Ђорђевић М. (2015). Novi mediji - strategija revitalizacije ili relativizacije grafičke umjetnosti. In *Media Res*, časopis filozofije medija, Vol. 4, br. 6, Zagreb: Centar za filozofiju medija i mediološka istraživanja, 924-931. (UDK 004.087:76)

8. Đorđević M (2015). Contemporary Edge vs. Traditional core. У: Vaiva Kovieraite (ур.), *Graphics from Different Perspective* (публикација међународног пројекта), Šiauliai: University in Šiauliai, Lithuania, 8-15. (ISBN 978-609-8186-00-0)
9. Сарвановић А., Васић Ј. Ђорђевић М., и Кесић С. (2014). Уметничке школе и модерна уметност у Србији. У: Мишко Шуваковић (ур.), *Историја уметности у Србији XX век. Том 3: Модерна и модернизми, 1878-1941*, Београд: Орион ар, 675-690. [ISBN 978-86-6389-005-3 (ОА); UDK 7(497.11)"19"]
10. Ђорђевић М. (2014). Утицај технологије на људско тело у савременој уметности. *Узданица - часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке*, год. XI, бр. 1, Јагодина: Факултет педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, Јагодина, 37-46. [UDK: 141.319.8:004.738.5 (316.776.32/.33)]
11. Ђорђевић М. (2013). Деконструкција релационе естетике Николе Буриоа. *Липар - часопис за књижевност, језик, уметност и културу*, бр. 50, Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу, 189-199. [UDK 7.01:929]
12. Ђорђевић М. (2012). Постпродукција - глобална уметничка пракса. *Српски језик, књижевност, уметност. Књига 3*, (међународни зборник радова), Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 83-89. [ISSN 7:621.39 (7.01)]

Анализа докторске дисертације

Докторска дисертација Милоша Ђорђевића „Уметничко дело од механичке до дигиталне репродукције – фатална судбина графике“ укупног је обима 305 страница, писана ћириличним писмом, фонтом Times New Roman 12, стандардног прореда 1,5. Дисертацију чини 278 страница расправног текста са 23 странице наведене библиографије и вебографије уз обухваћен апстракт на српском и енглеском језику и пет поглавља са више одељака. Проблемски оквир истраживања односи се на разматрање графике као уметности ситуиране на два удаљеним и супротстављеним позицијама, и то једнако у пракси, као и у традиционалној и савременој теорији – са постављеним фокусом на могућност превазилажења

антагонистичке релације између ових позиција. Принципи графичке слике - отиска разматрају се једако као историјска парадигма западне цивилизације и изменљиве, из данашњих теоријских искустава прегледности људског рада и одраза економске развојности. Историјат дат у уводном поглављу степенован је за нивое представљања једнако у техничком и технолошком прегледу друштвене улоге и изменљивости. Долази се на правцу објашњења до одредивости и аналитичности онтолошког статуса графике као основе за обликовање изменљиве друштвене реалности. После методологије и експликативне оријентације као и уводног поглавља (стр. 7 - 15) следе поглавља са више одељака: 1. штампа и историјске фасете развоја графичке уметности (16 -78); 2. Концепти и оријентир оригиналности у графици (79 -145); 3. Графика у проширеном пољу (146-234).

Четврто поглавље: 'Студија случаја: љубљанско међународно Бијенале графике као полигон графичких престапа и поскока' (235-265) уноси изражајну и оправдану социолошко теоријску разраду феномена графике која се у политичким околностима југословенске федерације стабилизovala као феномен отворености ка интернационалним околностима ликовне уметности унутар специфичних друштвених економских па и идеолошких промена.

Историјски контекст оснивања љубљанског Међународног бијенала графике у Републици Словенији Социјалистичке Федеративне Југославије показује се као драгоцену средиште за поступност огледа и доказа преображаја графичких техника умножавања и разноврсних медијских варијанти графике и њених разноликих циљева.

Кандидат М. Ђорђевић увиђа колико је изазовно поимање графичког отиска као уметничког дела у парадигматском статусу технике и европски интонираној историји уметности и културе. Из тих разлога нужно је изведено сагледавање анализе још од ширења репродуковања и штампе у освит Новог века европске историје. Отуд се у савременим околностима поступак и место графике одраније, дела као секундарно значајног уметничког обрасца налази у супротности са прогресивним приступима у уметничком изражавању. Та историографска претрага феномена, поготово у изменама друштава после Другог светског рата наглашава се као циљање на исходе свеprisутности графике - умножене слике у различитим културним околностима и географским контекстима. Истраживање се креће од

историјских занатских традиција, почев од појаве изума штампе који графичку уметност одређује у оперативном и методолошком погледу све до исхода у завршници XX века. Наглашена су и сврсисходна кандидатова сагледавања медијских проширења током друге половине XX века, све до промена базичних техничких парадигми графичке уметности током високотехнолошког информацијског доба.

Предмет дисертације

Предмет дисертације „Уметничко дело од механичке до дигиталне репродукције – фатална судбина графике“ почива на методичном сагледавању појава и развојности графичке уметности у историјском контексту, тј. утицају проширења концепта и промене контекста уметничког стваралаштва и дејства савремених технологија и нових медија на измене канонских оквира графичке уметности. Укључује се, по кандидату 'померање граница формулисања графике као уметничке дисциплине'. У том одабиру и ревносном обраћању фокуса истраживања, одвија се и паралелна теоријска концептуализација заснивања промене. Предмет се тако може сагледати, као што кандидат М. Ђорђевић и чини, у разлагању културолошког утицаја штампе и графичке слике кроз наглашене појаве друштвених промене унутар профилисаних социјалних и културолошких окриља. Полазећи од ранијих теоријских доприноса цивилизације слике и Маклуанових поставки, ослонац објашњења медијских промена је оправдано обликован кроз стапање одредница уметности новог века, потом уметности модерног доба и савремене ситуације. Тиме се кроз утемељене поставке од Арнолда Хаузера, превасходно за европску уметност новог века, надовезују опити над модернизмом или измене у графици у доба историјских авангарди од Ђ. К. Аргана, Петера Биргера, Жак Рансијера као и Клементина Гринберга. Одговорно праћење тих етапа је и сагледавање превасходно друштвених међусловљености, па су ка друштвеним доказима окренути огледи и тврдње Ги Дебора, постављајући се као основа за огледе о проширивању медијума Николаса Буриоа, исто тако психосоцијалних анализа Розалинд Краус, рedefинисања сврхе медијских умножавања Лева

Мановича, као и других. Уврштена су и разрађивана и теоријска обележја технолошких и социјалних последица: развојност постмодерне, компјутерске, новомедијске као и дигиталне уметности с краја XX, и прве две деценије XXI века. У том распону предмет самог медијума графичких техника и њихове изражајне одлике поступка задржане су на нивоу разврставања без рашчлањавања техничког процеса умножавања. Задатак је с опрезом и обавезујућим критичко-аналитичким прегледом различитих друштвено-политичких контекста досегао значајно дијалогске и расправљајуће деонице о нарави самог графичког медијума.

Појмовно-теоријски оквир дисертације

Прва три екстензивна поглавља дисертације састављена су из низа одељака који проблематизују историјску и теоријску сагледивост медија у светлу друштвених околности. Нестабилност дисциплинарног одређења, превасходно у објави промене парадигме ликовног дела модернизма, постмодерне и савременог доба праћена је крозу матрицу поимања умноживости још од изума штампарске пресе као појава која је била историјски предусловљена. Теоријска визура на принципу броја копија и опште узев умножавање знакова и артефаката путем утискивања/отискивања/изливања има логичан редослед од самог историјата: од ритуалних и магијских симбола у праисторији, преко административних ознака у антици, потом различитих културних форми на измаку средњег века, као и изразито касније, унутар револуционарности отискивања од XV и XVI века у светлу историјског материјализма, који је по кандидату дао организован темељ структуре поимања свих техничких промена и узрочно последичних бјашњења марксистичких тумачења друштвено производних односа. Класни и идеолошки услови одредили су и развојност техничких средстава за рад, па тиме и производне промене које су се унутар класа преносиле у само медијско својство умножавања, где графичка делатност, посебно од одређења рада као исхода репродукцијских резултата пренесених у уметнички медијум. Ова теоријски поткрепљивана логика штампарске и графичке делатности одговара примарном економском принципу робне производње и захвата редослед историјских случајеве и ослонаца као

стабилна уверења. Тако се и оправдава постојано ширење графике унутар првенствено радно-производних – делатности и односа, па се и редефинисање уметности графичког отиска и репродуковања отвара као културолошка форма и истовремен доказ који одговара економској основи капиталистичке робне производње. У повесном распону од реформатора и лутеранизма унутар европске историје и еклезијастике, ти пропагандни односи умножавања слике и поруке праћени су као економска формација од најранијих примера и зрења све до одраза система капиталистичке репродукције живота.

Инструментализовање штампарске и графичке делатности у различитим историјским раздобљима су кроз теоријске анализе и студије случаја графике као формације и средства постали и рефлексија цивилизацијских могућности. Тиме и система уметности који од репродуковања до комерцијалне јавне сфере бива теоријски наговештен и све више расположив и то у јасном убрзању: од раних Валтер Бењанимових тврдњи о статусу уметничког дела у репродуковању, преко Ги Деборовог осматрања изменљивости друштва у умножавајућем спектаклу као прологу глобалне културе, исто тако Бодријарових екстаза комуницирања и најпосле В.Ц.Т. Мичеловог рашчлањавања нове медијске иконосфере изрепродукованих примера.

Полазне хипотезе

Кандидат Милош Ђорђевић је научно интердисциплинарно истраживање у дисертацији засновао на више полазних хипотеза. Његове хипотезе су засноване су пре свега на историјским основама, да се графика као самостална уметничка дисциплина појављује у XIX веку под окриљем дискурса *уметност ради уметности*. Тиме постаје друштвено оправдано да су институционалне матрице, конвенције и резолуције уведене у другој половини XX века заједно обликовале модерну графичку уметност, при чему стварају и основу дискрепанције између традиционалистичког одређења и прогресивних стремљења развоја графике. Правац експозиције је недвосмислен јер, по кандидату савремена графичка уметност почива на отворености према новим видовима умножавања уметничког дела. Таква ремедијација је реформска и представља ревитализацију графичке

уметности усвајањем и применом дигиталне технологије и нових медија. Из такве тврдње и доказа постаје јасно да примена дигиталне технологије и нових медија у доноси нову форму матрице и чини излишном ранију конвенцију ограниченог тиража у графичкој уметности. Принципа умноживости и облика комуникације нових медија пружа могућност видљивости графичке уметности на нивоу свакодневног искуства. Евидентоирају су и расправљени супротстављени ставови о примени дигиталних технологија и нових медија што указују на потребу редефинисања обима и садржаја појма *графика* како би се проширио референтни оквир за нове графичке приступе. Из тога проистекло теоријско тумачење уграђује се у проширен вредносни систем графичке уметности и доприноси редефинисању новије графичке продукције, као и савременог феномена графичке уметности.

Методе истраживања

Кандидат Милош Ђорђевић основне методе свог истраживања заснива на теоријској анализи историјски постављених појава графике, штампе и умножавања и кроз посебно обрађену студију случаја. У интерпретативном повезивању чињеница са теоријским оквиром рада преплићу се фактографско и појмовно теоријско излагање постављеног проблема. Разматрање постављених претпоставки креће се од анализе мноштва података ка поступном уопштавању закључака са намером кандидата да утврди да ли се графика трансформисала до непознатљивости, од уметничке дисциплине до културног феномена, или је данас и даље витална као уметничка дисциплина у својим многоструким појавним облицима. Пошто постављени проблем превазилази формалистички приступ, дисертација има изражен интердисциплинарни карактер истраживања. Теоријска платформа овог истраживања обухвата историју уметности, студије културе, теорију кустоских пракси, теорију нових медија и теорију у уметности. Теоријску основу истраживања чини критика капитализма (Карл Маркс), а главни приступ разматрању предмета истраживања поентиран у графичком делу доспева из перспективе производних анализа и запажања друштвених хијерархија историјског материјализма.

Рашчлањујући уметничке графике као нове самосталне уметничке дисциплине по одељцима другог поглавља указују се сфере минулих друштвених и економских међуусловљености, демонстриране кроз примере историјских налаза. Показане су етапе штампе и комуникативности слике у свим различитостима, па се оригинална графика сагледава у пружану ка сопственом медијском проширеном пољу, од репродукцијских техника до комерцијалне примене и својства одређења аутономности графичког дела с караја XIX века.

Анализа по поглављима

Кандидат у *Уводу* поставља и дефинише основна полазишта рада. Истакнут је тиче историјски контекст појаве изума штампе уз осврт на импликације економског и идеолошког уобличења његовог развоја у пољу културе и свакако ликовне, односно графичке уметности. Кандидат у првом делу рада насловљеном „Штампа и историјске фасете развоја графичке уметности” у пет одељака „Штампа и идеологија буржоаске класе”, „Штампа као инструмент реформаторске пропаганде”, „Политичност штампе”, „Штампа као двојна инвенција” и „Оригинална и репродукцијска графика” излаже преглед друштвених околности трансформисања средстава за производњу и производних односа у контексту појаве капиталистичке друштвено-економске формације, а у којима су на рационалној основи форматиране штампарска и графичка делатност. Интерпретације ових друштвених околности засноване су и изведене из марксистичке теорије. У другом делу рада насловљеном „Концепти и оријентири оригиналности у графици” у три одељка „Графика ради графике”, „Конвенције у оригиналној графици” и „Институционалне матрице”, са пратећим одељцима у последњем одељку „Музеј као матрица”, „Изложба као матрица” и „Кустос као матрица”, кандидат анализира формативне факторе којима је обликован дискурс оригиналне уметничке графике, и то као нове самосталне уметничке дисциплине. При томе износи гледиште да фактори потичу из шире сфере друштвених и економских активности и да сходно томе рефлектују сусрете и сукобе другачијих и различитих интереса више укључених страна. Кандидат потом указује да је дисоцијација оригиналне уметничке графике од репродукцијских графичких

техника и њихове комерцијалне примене дискурзивно изведена путем конвенција којима је у систем уметности инсталиран концепт оригиналне уметничке графике. Кандидат такође указује и на друге институционалне инстанце потврђивања дисциплинарности графике и професионализације ове уметничке дисциплине.

У трећем делу рада насловљеном „Графика у проширеном пољу” у три одељка „Графика у релацији са уметничким стратегијама и графика као уметничка стратегија“, „Графика у релацији са новим технологијама и уметности нових медија” и „Графика у релацији са концептом проширеног поља” кандидат разматра трансформацију графичке уметности током друге половине XX века у савремену форму уметничког стваралаштва и изражавања. На крају овог поглавља кандидат сумира закључна разматрања следећим речима: „Из свега наведеног, у 'дугој' другој половини XX века и током првих декада XXI века уочиво је интензивно дијалектичко кретање графичке уметности у превладавању противречности које генеришу одступања од успостављеног идентитета чврстих граница;

тако се нижу схватања графике као специфичне уметности у свом меродавном пољу стваралаштва, као медијски функционално опстојеће уметности у проширеном пољу њој својственог стваралаштва, као уметности (мултиоригинала) у пост-медијском стању, у доба пост-штампе и у пост-дигиталној етапи.” (стр. 234).

Кроз многобројене примере и разложне експозиције у четвртом поглављу демонстрира се утицај који једна референтна интернационална изложбена манифестација има на валоризовање актуелности из уметничке продукције и на увођење у критички дискурс као и у оквир институционалног система уметности. Ради се о индикативном историјату развоја љубљанског Међународног графичког бијенала и глобалним сусретима унутар оријентација и преокупација уметника другачијих естетских и стваралачких стремљења у односу на оне из прошлости.

Однос поимања умножавања слике и нових технологија легитимисан је дискурзивни и полемички приступ тумачења графичког медија који већ од половине XX века у реалности графичке сцене константно одражава нестабилност дисциплинарног одређења.

У петом поглављу 'Завршна разматрања' кандидат излаже преглед противуречности медијских промена које је обухваћено одредницом 'фатална судбина графике' као продужетку наслова дисертације. Показана су истраживачка

питања и прецизиране хипотезе о друштвеној условљености графике, посебно у најновијим исхоцима после технолошких промена и дигиталних обрада копије односно отиска. Како је информатички и показано, раздобља промена и друштвених међуусловљености захватају још од буржоаских одреднице дела. Ликовна изражајна средства дата за умножавање, али једнако и пропагандни примери чине да се графика као прва јавна слика, нуди у виду узорка у свим категоријама које су од класичне представе одређиване у продукцијским категоријама социјалних разлога као што су серије, или исто тако касније, тиражи, посебно за пропагандни плакат.

Коришћена литература

Кандидат је користио литературу на српском, хрватском и енглеском језику. Поред шездесет примера вебографије и разлитих наведених веб адреса текстови, студијски огледи и монографије, поглавља, изложбени каталози броје 242 јединице.

Литература је одабрана превасходно у вези са појмом умножавања и области које медиј графике садржи са свим импликацијама ликовних, интеркултуралних, теоријских примера, од материјалистичке теорије и постструктуралних разматрања до најсврхосходнијих увида и прегледних и полемичких чланака из периодике. Средишње место заузима литература из кандидатове преокупације уметника графике и његовог теоријског истраживања али и практичног искуства. Осврти и сагледавања по одељцима поглавља крећу у свим етапама и деценијама приступа појединим врстама графичког отиска, а једнако и специфичностима које укључују и технолошку, али и историјску и значењску грађу, унесено по побудама аналитичког разврставања и херменеутичких поставки дисертације.

Критичка анализа научног доприноса и оцена резултата докторске дисертације

Докторска дисертација кандидата Милоша Ђорђевића садржи изражајно обједињавање феномена изменљивости питања графичке слике. Усредсређена је кроз своја опсежна летири поглавља и пету анализу студије случаја сврхосходну и

неопходну теоријску призму хијерархије саме дисциплине. При свему створен је правац за допрнос приступа кроз интерпретативне исходе у историјском наслојавању формалних одређења медија, и пре свега јавне, друштвене рецепције онога шта графичко дело садржи у својим разним техникама. Предмет свог истраживања кандидат је прожео одговорним социјално утемељеним повезивањима и понудио дијалошке слојеве за утемељење својеврсне теорије графике кроз оправдану концептуализацију свог приступа у истраживању.

Дисертација у методолошком смислу доноси разложну елаборацију суделовања дела у друштвеним околностима, док са становишта јушнословенске културе, кроз студију случаја јединствене међународне манифестације Бијенала графике у Љубљани и историзовање опречних глобалних етапа изразитих за раздобље позног југословенског модернизма и постмодерне ка променама излагања графике, њене продорности и технолошких транзиционих одлика. Теоријске елаборације из историјског материјализма у основама и етапама три прва поглавља послужила су за оријентисано степеновање тврдњи и улоге у процесима еманципације уметничког чина слободе и политичких окриља, и то саме идеје умножене слике и јавне комуникативности уметности у свим друштвеним променама. Домашај обраде етапа Бијенала графике у Љубљани систематизован је у брижљивој обради теоријских запажања и својеврсне еволуције излаганих графичких техника према присуству слике, поимању умножености и принципима којима дигитално доба и одраније компјутерска графика врше ка новим функцијама вредновања, једнако сазнања и принципа који од дводимензионалности настајују и друге, по графичким основама, изведене тродимензионалне облике, пројекције као и присуства.

Закључак

Докторска дисертација кандидата Милоша Ђорђевића „**Уметничко дело од механичке до дигиталне репродукције – фатална судбина графике**“ испунила је успешан истраживачки задатак уносећи систематизацију одабране теме обједињујући и архивску обраду и технолошка својства. Осветлила је и оправдала феномене који се намећу не само медију графике већ и нуде одговоре на многа

теоријска и практична питања уметничке прошлости у изазовима умножене слике у данашњици.

Комисија са задовољством предлаже Већу интердисциплинарних студија и Сенату Универзитета уметности у Београду да прихвати реферат и донесе одлуку о покретању процедуре за јавну одбрану докторске дисертације.

Београд, 25. октобра 2021.

Комисија у саставу:

др Невена Даковић, редовни професор, ФДУ

др Јелена Тодоровић, редовни професор, ФЛУ

др Бојана Матејић, доцент, ФЛУ

др Мариела Цветић, редовни професор, Архитектонски
факултет Универзитета у Београду

др Никола Шуица, редовни професор, ФЛУ, ментор